

References:

1. Rappaport A. Creating Shareholder Value: A Guide for Managers and Investors / A. Rappaport // The Free Press, New York, NY, (originally published in 1986), 1998. – 205 p.
2. Ampuero M. Solving the Measurement Puzzle: How EVA and the Balanced Scorecard Fit Together / M.Ampuero, J.Goranson, J.Scott // The Cap Gemini Ernst & Young Center for Business Innovation. Issue 2 «Measuring Business Performance». – 1998. – P. 45-52.
3. Kaplan R.S. The Strategy-Focused Organization: How Balanced Scorecard Companies Thrive in the New Business Environment / R.S. Kaplan, D.P. Norton. - Boston (Ma., USA) : Harvard Business School Press, 2001.
4. Combining EVA with the Balanced Scorecard to improve strategic focus and alignment: 2GC Discussion Paper. – UK: 2GC Active Management, 2001.
5. Cobbold I. The Development of the Balanced Scorecard as a Strategic Management tool / I. Cobbold, G. Lawrie // Working paper submitted for publication to PMA conference. – 2002. – P. 124–136.
6. Balanced Scorecard Survey [E-document] – access mode: // URL:<http://www.intrafocus.com/resources/balanced-scorecard-survey/>

Kalabukhova S.V.

PhD, Professor

Kuzminska O.E.

PhD, Associate Professor

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine

GLOBAL DEVELOPMENT TENDENCIES FOR CORPORATE FINANCIAL STATEMENT ANALYSIS

Калабухова С.В.

к.е.н., професор

Кузьмінська О.Е.

к.е.н., професор

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

In this article the evolution of scientific approaches to the corporate financial statement analysis in the world practice has been summarized. The scientific contribution of Empirical Pragmatists School, Ratio Statisticians School, Multivariate Modelers School, Distress Predictors School, Capital Marketers School in the methodology of ratio financial statements analysis has been determined.

Keywords: *ratio analysis of creditworthiness, standardization of coefficients, multiplicative correlation coefficients, the predictability of bankruptcy, analysis of investment attractiveness*

В статті узагальнено еволюцію наукових підходів до корпоративного аналізу фінансової звітності в світовій практиці. Визначено науковий внесок в методологію коефіцієнтного аналізу фінансової звітності школи емпіричних прагматиків, школи статистичного фінансового аналізу, школи мультиваріантних аналітиків, школи аналітиків, зайнятих прогнозуванням банкрутства компаній, школи аналітиків фондового ринку.

Ключові слова: *коефіцієнтний аналіз кредитоспроможності, стандартизація коефіцієнтів, мультиплікативний взаємозв'язок коефіцієнтів, передбачуваність банкрутства, аналіз інвестиційної привабливості*

Історія розвитку корпоративного аналізу фінансової звітності в зарубіжній практиці пов'язана з розвитком таких базових інструментів, як фінансові коефіцієнти. Запровадження фінансових коефіцієнтів як бази обґрунтування формалізованої системи показників для аналізу фінансової звітності зумовлена тим, що інформація про суб'єкт господарювання, що звітує, буде кориснішою, якщо її можна порівняти з подібною інформацією інших суб'єктів господарювання, а також з подібною інформацією про той самий суб'єкт господарювання за інший період або іншу дату.

У зарубіжній практиці це питання розвинуто Джеймсом Хоріганом (James Horrigan). У своїй праці він виокремлює п'ять відносно самостійних наукових американських шкіл, що ідентифікувалися у процесі еволюції систематизованого аналізу фінансової звітності суб'єктів господарювання [1, с.251-252]:

1. Школа емпіричних прагматиків (Empirical Pragmatists School).
2. Школа статистичного фінансового аналізу (Ratio Statisticians School).
3. Школа мультиваріантних аналітиків (Multivariate Modelers School).
4. Школа аналітиків, зайнятих прогнозуванням банкрутства компаній (Distress Predictors School).
5. Школа аналітиків фондового ринку (Capital Marketers School).

Представники першої школи - емпіричних прагматиків (Empirical Pragmatists School), займаючись аналізом кредитоспроможності компаній, намагалися емпіричним шляхом, на основі власного професійного досвіду, обґрунтувати набір відносних показників, придатних для аналізу. Їх мета полягала у відборі таких індикаторів, з використання яких аналітики могли б визначитись з можливостями компанії розрахуватися за своїми короткостроковими зобов'язаннями. Даний аспект аналізу діяльності компанії розглядався як найбільш важливий, тому аналіз базувався на показниках оборотних активів, власного оборотного капіталу, поточної кредиторської заборгованості. Найбільш успішним представником цієї школи вважається Рой Фоук (Roy Foulke) [2], якому вдалося домогтися того, що його набір коефіцієнтів для аналізу кредитоспроможності компаній визнали найбільш доречним.

Важливим внеском представників школи емпіричних прагматиків в теорію систематизованого аналізу фінансової звітності є те, що вони вперше розраховали за даними бухгалтерської звітності багато аналітичних коефіцієнтів, які стали підґрунтям прийняття управлінських рішень фінансового характеру. Представники цієї школи зазвичай займалися оцінкою, аналізом і управлінням фінансовими ресурсами та кредитною політикою суб'єкта господарювання.

Появу другої школи - статистичного фінансового аналізу (Ratio Statisticians School) пов'язують з роботою Олександра Уолла (Alexander Wall), присвяченою розробці нормативів кредитоспроможності. Головна його ідея в тому, що аналітичні коефіцієнти кредитоспроможності позичальників, розраховані за даними бухгалтерської звітності, повинні відповідати певним нормативним значенням. Метою досліджень цього автора стала розробка подібних нормативів коефіцієнтів у розрізі галузей, підгалузей і груп однотипних компаній з використанням статистичних методів [3].

Починаючи з 60-х років, у рамках школи статистичного фінансового аналізу проводяться дослідження, присвячені колінеарності та тісності зв'язку між факторними ознаками, що в кореляційному аналізі характеризується за допомогою спеціального відносного показника, який отримав назву коефіцієнта кореляції. Головна ідея таких досліджень в тому, що використання фінансових коефіцієнтів потребує обізнаності з їх статистичними властивостями. Дослідження показали, що коефіцієнтам властива просторово-часова мультиколінеарність. Це викликало необхідність класифікувати всю сукупність фінансових коефіцієнтів за групами, усередині кожної з яких показники корелюють між собою, а показники різних груп відносно незалежні.

У світлі висновків щодо колінеарності, акцент роботи цієї школи, починаючи з середини 70-х років, змістився на аналіз, що допомагає виявити групи фінансових коефіцієнтів, поведінка яких є схожою у подібних факторних моделях, тобто на стохастичний кореляційно-регресійний факторний аналіз. На початку 80-х років серед представників школи статистичного фінансового аналізу підвищився інтерес до основ статистичного розподілу вибірки фінансових коефіцієнтів. Яскравим представником цієї школи є Пол Барнс (Paul Barnes), домінуючим висновком якого стає висновок про існування ненормального статистичного розподілу вибірки емпіричних даних фінансових коефіцієнтів, а це означає, що показники фінансових коефіцієнтів повинні трансформуватися або використовуватися в обмеженому масиві статистичної вибірки [4].

Важливим внеском представників школи статистичного фінансового аналізу в теорію систематизованого аналізу фінансової звітності є те, що вони створили підґрунтя для стандартизації (приведення до єдиних нормативів) значень показників в групах коефіцієнтів, розрахованих за даними фінансової звітності суб'єктів господарювання.

Ідеї теорії аналізу фінансової звітності представників третьої школи - мультиваріантних аналітиків (Multivariate Modelers School) базуються на мультиплікативному взаємозв'язку окремих коефіцієнтів, що характеризують фінансовий стан і ефективність поточної діяльності компанії, і узагальнюючих показниках фінансово-господарської діяльності. Головне завдання цієї школи полягає у моделюванні піраміди фінансових показників, яка припускає тільки мультиплікативний кореляційний зв'язок між окремими коефіцієнтами, починаючи з коефіцієнта *ROE* (Return on Equity – рентабельність власного капіталу) та розробці на її основі імітаційних моделей. Один із найвідоміших практичних результатів цієї "школи" — методика аналізу, запропонована менеджерами фірми "Дюпон" (DuPont Financial Analysis Model). Цей напрямок був пов'язаний з іменем Джеймса Блісса (James Bliss) [5].

У 70-х роках ХХ ст. з розвитком комп'ютерного імітаційного моделювання представниками цієї школи починають розроблятися піраміди фінансових коефіцієнтів, в основі яких лежить співвідношення ринкової вартості простих акцій та різних показників діяльності фірми. За такого підходу моделювання піраміди фінансових коефіцієнтів також передбачало детермінований мультиплікативний зв'язок між окремими коефіцієнтами, але за кореневу результативну ознаку, від якої будувалося «дерево» коефіцієнтів, обирався коефіцієнт *EPS* (Earnings Per Share – дохідність простих акцій).

Розглянуті вище моделі аналізу фінансової звітності представників третьої школи в кінцевому підсумку трансформувалися в мультиплікативну залежність між темпом зростання масштабів діяльності і різними характеристиками фінансових показників діяльності, такими як: прибуток, обсяг інвестицій та дивідендів, фінансовий леверидж, обсяги продажів. На сьогодні ця школа представлена мультиплікативною моделлю стійкості економічного зростання Роберта Хіггінса (A Model of Optimal Growth Strategy). Модель Хіггінса дає наочне уявлення про критичні змінні (коефіцієнт рентабельності, коефіцієнт капіталізації прибутку, коефіцієнт фінансового левериджу, коефіцієнт оборотності активів), що визначають результат - стійкість зростання масштабів діяльності компанії. Він показав, що досягнення бажаного темпу зростання масштабів діяльності прямо залежить від застосовуваної фінансової політики, при цьому темп зростання масштабів діяльності має збігатися з ustalеним показником співвідношення нерозподіленого (балансового) прибутку та власного капіталу [6].

З цієї школи народилася сучасна збалансована система показників *BSC* (Balanced Scorecard), яка в піраміді фінансових коефіцієнтів моделює чотири групи ключових показників результативності бізнесу компанії - *KPI* (Key Performance Indicators): ключові фінансові показники, ключові показники взаємовідносин з клієнтами, ключові показники виробничої діяльності, ключові показники розвитку персоналу. Вони моделюються за принципом "причина-наслідок" та описують траєкторію сучасної стратегії управління компанією так: інвестиції в перенавчання персоналу та інформаційні технології уможливають виробництво інноваційних продуктів та послуг, а це сприяє кардинальному поліпшенню фінансових результатів діяльності компанії [7].

Представники четвертої школи - аналітиків, зайнятих прогнозуванням банкрутства компаній (Distress Predictors School) зосередили основну увагу на аналізі фінансової стійкості компанії за даними фінансової звітності, надаючи перевагу перспективному аналізу перед ретроспективним. На їхню думку, цінність фінансової звітності полягає, винятково, у її здатності забезпечити передбачуваність можливого банкрутства. Перші спроби аналізу діяльності фірм-банкрутів були зроблені у 30-ті роки ХХ ст. А.Вінакором (Arthur Winakor) та Р.Смітом (Raymond Smith), які запропонували передбачувати банкрутство та інші загрози через аналіз рівнів коефіцієнтів ліквідності, фінансового левериджу (як структури капіталу) та прибутковості діяльності [8].

У найзавершеному вигляді методика й техніка прогнозування банкрутства відображені у працях американського дослідника Е. Альтмана [9, 10]. За допомогою апарату множинного дискримінантного аналізу він розробив методику аналізу кредитоспроможності

за даними фінансової звітності, яка дозволяє одразу розділити господарюючі суб'єкти на потенційних банкрутів і небанкрутів. За даними 33 компаній Е. Альтман за допомогою інструментів статистичного аналізу відібрав 5 найбільш значущих для прогнозу банкрутства коефіцієнтів, розрахованих за даними фінансової звітності, які включив в лінійну дискримінантну функцію. До п'яти найзначущих коефіцієнтів він відніс коефіцієнти: рентабельності основної діяльності, оборотності активів, заборгованості кредиторам, реінвестування прибутку в активи, частки власного капіталу у оборотних активах. На основі даних коефіцієнтів Альтман створив остаточну Z-модель, яка є одним з основних методів оцінки ймовірності банкрутства підприємств і широко використовується в США.

П'ята школа - аналітиків фондового ринку (Capital Marketers School) являє собою найновіший науковий напрям в систематизованому аналізі фінансової звітності. Послідовники цієї школи (наприклад, Джордж Фостер (George Foster)) вважають, що цінність звітності полягає у можливості її використання для прогнозування рівня ефективності інвестування в ті чи інші цінні папери і ступеня пов'язаного з ними ризику [11].

Загалом, представники школи аналітиків фондового ринку спочатку піддали сумнівам такий постулат представників нормативної теорії бухгалтерського обліку, який був сформований протягом 1960-х років: існує лише одне джерело інформації про підприємство у вигляді фінансової звітності, що може використовуватися учасниками фондового ринку. Вони стверджували, що одержані в фінансовій звітності показники доходів підприємства є безкорисними, оскільки вони не були підготовлені відповідно до єдиної концептуальної основи бухгалтерських стандартів; внаслідок маніпуляцій з доходами за допомогою механізму облікової політики можливе введення в оману користувачів облікової інформації на фондовому ринку.

Перша група представників цієї школи Рей Болл (Ray Ball) та Філіп Браун (Philip Brown), Вільям Бівер (William Beaver) займались пошуком взаємозв'язків між обсягами доходів, що відображались в фінансовій звітності, та цінами на акції підприємства на фондовій біржі. Одержані ними результати дозволили встановити, що бухгалтерські доходи, інформація про які розкрита у фінансовій звітності, не є повністю достовірною величиною, а відображають лише вплив окремих факторів, таких як грошові потоки та ризику, що також пов'язано з оцінкою акцій на фондових ринках [12, 13].

Проте, у праці Р.Болла та Ф.Брауна обґрунтовано тезу про те, що існує прямий взаємозв'язок між інформацією, яка міститься у фінансовій звітності та коливанням цін на акції; та зворотній зв'язок, коли інформація фінансової звітності впливає на показник прибутку на акцію *EPS*. Також вони виміряли різницю між прогнозованою зміною доходів і фактичною зміною в доході компанії, та довели, що радикальні зміни у характері інформації фінансової звітності впливають на ціну акції для інвесторів [12].

Вчені, праці яких формували другу групу представників цієї школи (Р.Каплан, Р.Ролл, Ш.Сундер, Дж.Біддл, Ф.Ліндал та ін.) займались тестуванням двох конкуруючих між собою гіпотез. 1-ша – гіпотеза відсутності ефективності, за якою зміни в бухгалтерських показниках не впливали на ціни на акції на фондовому ринку, а облікова інформація в цілому не мала зв'язку з ринком; 2-га – механістична гіпотеза, за якою зміни в обліковій інформації впливають на ринкові ціни акцій навіть в тих випадках, коли не відбувається змін в обсягах грошових потоків, що генеруються підприємством.

Проведені представниками двох груп цієї школи дослідження стали певним фундаментом для побудови фінансових теорій, зокрема, гіпотези ефективності ринку (Efficient Market Hypothesis – ЕМН) та моделі оцінки капіталу та активів (Capital Asset Pricing Model – САРМ), які дозволили показати значимість бухгалтерської інформації загалом, та фінансової звітності зокрема.

Важливим внеском представників школи аналітиків фондового ринку в теорію систематизованого аналізу фінансової звітності є те, що вже наприкінці 1960-х років новаторські праці Бівера, Болла і Брауна підштовхнули науковців до розуміння того, що достовірне розкриття інформації у фінансовій звітності як у інформаційній базі для

проведення аналізу змін у масштабах діяльності обов'язково повинно слугувати зниженню інформаційної асиметрії між внутрішніми і зовнішніми користувачами. Відтак, представники школи аналітиків фондового ринку дійшли висновку, що використання механізму облікової політики уможливило нівелювання такої інформаційної асиметрії.

Література:

1. Horrigan J.O. Financial-Statement Analysis // The history of Accounting: an International Encyclopedia / edited by M.Chatfield, R.Vangermeersch. – New York, 1996. - 1573 p.
2. Foulke R. The genesis of the fourteen important ratios. - New York: Dun & Bradstreet, inc., 1955. – 83 p.
3. Wall A. Credit Barometrics. – Detroit: National Bank of Commerce, 1922. – 24 p.
4. Barnes P. The Analysis and Use of Financial Ratios: A Review Article // Journal of Business Finance & Accounting. – 1987. – Vol. 14. - Issue 4. – p. 449–461.
5. Bliss J.H. Financial and Operating Ratios in Management. – New York, Ronald Press, 1923.
6. Higgins R.C. How much growth can a firm afford? // Financial Management. – 1977. - № 6 (3). - p. 7-16.
7. Каплан Р. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Каплан Р., Нортон Д. – Москва: Олимп-Бизнес, 2003. – 214 с.
8. Smith R. and Winakor A. A Test Analysis of Unsuccessful Industrial Companies. – Illinois: University of Illinois, Bureau of Business Research, 1930. - Bulletin № 31.
9. Altman, E.I. Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy // Journal of Finance. - 1968. - №23 (4). – p. 589-609.
10. Altman, E.I., Haldeman, R.G. & Narayanan, P. Zeta Analysis: A New Model to Identify Bankruptcy Risk of Corporations // Journal of Banking and Finance. - 1977. – № (1). – p. 29-51.
11. Foster G. Financial Statement Analysis. - Prentice-Hall, 1978.
12. Ball R. and Brown P. An Empirical Evaluation of Accounting Income Numbers // Journal of Accounting Research. – 1968. - Vol. 6. - №. 2. - pp. 159-178.
13. Beaver W. Financial reporting: An Accounting Revolution (3rd Edition). - Prentice Hall, 1997. – 213 p.
14. Калабухова С.В. Зарубіжні школи систематизованого аналізу фінансової звітності / С.В.Калабухова, О.Е.Кузьмінська // Розвиток бухгалтерського обліку, економічного аналізу та аудиту у XXI-му столітті: тези вист. міжнар. наук.-практ. конф. (м.Житомир, 6-7 листопада 2015 р.) / Житомирський державний технологічний університет. – Житомир, 2015. - С. 149-150.

Kvasha O.O.

Candidate of Economic Sciences

Kharkiv State University of Food Technology and Trade

ACCOUNTING SOFTWARE OF REVENUE MANAGEMENT AT THE ENTERPRISES OF RESTAURANT BUSINESS

Кваша О.О.

кандидат економічних наук

Харківський державний університет харчування та торгівлі

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Classification of incomes at the enterprises of restaurant business on activities, depending on an objective of management and on the centers of the responsibility is offered, as well as principles of a recognition of the income of enterprises of a restaurant business depending on a type of product sales of own manufacture and the purchased goods which appear as a result of an operating activity are specified.

Keywords: *company, restaurant business, revenue, production*

В статті запропоновано класифікацію доходів на підприємствах ресторанного господарства за видами діяльності, в залежності від мети управління та за центрами відповідальності, а також визначено принципи визнання доходу підприємств ресторанного господарства в залежності від виду реалізації продукції власного виробництва та покупних товарів, що виникають внаслідок операційної діяльності.

Ключові слова: *підприємство, ресторанне господарство, дохід, продукція*

Отримання прибутку є головним стимулом будь-якої форми підприємництва, що в умовах ринкової економіки націлює кожне підприємство на отримання максимальної величини доходу, тому важливим питанням є класифікація доходів за різними ознаками. Оскільки доходи операційної діяльності підприємств ресторанного бізнесу безпосередньо пов'язані з реалізацією продукції власного виробництва та покупних товарів, доцільно